

Η ΠΑΛΗΑ ΑΘΗΝΑ ΣΑΝΑΞΗ

Ραδιοφωνική έκπομπή διά
την 27 Φεβρουαρίου 1972
ήμέραν ΚΥΡΙΑΚΗΝ
καί θρανι 20.30 - 21.00

Τήν εκπομπήν παρουσιάζουν
ο ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ
καί ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ.
Τραγουδά ή ΚΑΒΙΩ
Δ Ε Η Λ Ρ Δ Ο Υ.

155^u

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ * Αγαπητέ μου Γιάγκο, φίλε καί συνεργάτα, γιά νά καταλάβης
σέ τί έποχή βρισκόμαστε, διάβασε αν θέλης αυτούς τούς στί-
χους ένός παλαιού σατυρικού...

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ θ' αρχίσωμε από στίχους :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιατί θχι :

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ "Ας τούς διαβάσω λοιπόν. Τέλειωσε Πιά τό Καρναβάλι -
καί ήρθε ή Σαρακοστή - κι' ήούχασαν μικροί μεγάλοι - που
είχαν έκτροχιαστεί. Πήε ι ή χαρά μας ή κρυφή μας - κβνε
οί τρέλλες οί παλιές - κι' ας είναι μοναχή τροφή μας -
ο ταρμας καί οί έλιές... "Ετσι λοιπόν μεηρούά από τρέλλες
δέν θα προσφέρωμε φιλιά - παρά μονάχα σέ κοπέλλες - που
χουν στό μάγουλο έ λ ι ά !..."

Πολύ σωστοί καί λογικοί αυτοί οί σαρακοστιανοί στίχοι. Τί-
νος είναι :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βίλιμινδς δέν θυμάμαι.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Για νά μην θυμάσαι, μαντεύω πώς θα είναι δικοί σου στίχοι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βίλιμινδς δέν θυμάμαι σου λέω, μά δέν αποκλείεται. Πάντως,
αν είναι λογικοί αυτοί οί στίχοι, δέν είναι καί πολύ σωστοί.

ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Γιατί αυτό :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Διότι καί στά παλαιά χρόνια καί σήμερα άκυμή, τήν πρώτη έβδομάδα της Σαρακοστής, όέν γινότανε καί τόσο μεγάλη περιουλλογή από τό Ξεκαρδάλωμα της 'Αποκοής. Πρώτα πρώτα ή καθαρή Δευτέρα μέ τά πατροπαράδοτα Κ ο ύ λ ο υ μ α, μπορεί νά ήτανε ήμέρα νηστείας, αλλά ήμέρα εβθυμης νηστείας.

ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Πολύ μου άρέσει ό χαρακτηριςμός της εβθυμης νηστείας.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Αναγνάζομαι ν' άποκαλέσω έτσι τήν πρώτη μέρα της Σαρακοστής, διότι οι περισσότεροι πανηγυρισταί της νύχτας της τελευταίας άποκοηέτίας Κυριακής, πηγαίνανε στά Κούλουμα κατ' εθέταν από τό άποκοηέτικο γλέντι, χωρίς νάν νά πώνε νά ξεκουραστούν καί κυρίως, χωρίς ν' αλλάξουν ροθχα.

ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Καί πηγαίνανε μασκαρεμένοι στά Κούλουμα :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σέ βεβαιώνω πώς έχω ίδεί οέ χρόνια παλαιότερα, θχι μόνο Πασιαράδες νά γυρίζουν κατάκοποι τήν Δευτέρα τό βράδυ από τά Κούλουμα, μά καί όλοκληρο γαϊτανάκι κού είχε πάει κι' αυτό στήν Κολοκυθοθ για νά διασπεδάση τους νηστεύοντας χριστιανούς τήν πρώτη μέρα της Μεγάλης καί 'Αγίας Τεσσαρακοστής.

ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Σέ πιστεύω. Αύτός οι δύο μέρες, ή τελευταία Κυριακή της 'Αποκοής καί ή πρώτη μέρα της Σαρακοστής, φαίνεται πώς ήτανε λίγο μπερδεμένες. Είπες όμως πριν από λίγο ότι πηγαίνανε στήν Κολοκυθοθ. Είχα τήν εντύπωση ότι τά Κούλουμα, τά πανηγυρίζανε οι παλαιότεροι 'Αθηναίοι στις στήλες του 'Ολυμπίου Διός.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αύτός ήτανε ό κλασσικός καί καθιερωμένος τόπος για τά Κούλουμα καί μάάλιστα, ό άθηναιογράφος Δημήτριος Καμπούρογλου, ίσχυρίζεται ότι ή λέξις Κ ο ύ λ ο υ μ α, βγαίνει από τίς Κ ο λ ο υ ν ε ς, κού τίς λέγανε λατινικά Κ ο υ λ ο υ μ ν ε ς τήν έποχή του ρωμαίου Αυτοκράτορος 'Αδριανουθ, για τύν όποτον στήθηκε καί ή πύλη του 'Αδριανουθ όταν αυτός ό Αυτοκράτορας έφθασε στην 'Αθήνα.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τώρα καταλαβαίνω την συνέχεια. *Όταν αύξήθηκε ό πληθυσμός της 'Αθήνας, ό χώρος των στηλών του 'Ολυμπίου Διός, όέν έπαρκοϋσε για τά Κούλουμα και άρχισε ό κόσμος να ξαπλώνεται και στην Κολοκυθού... *

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μόνο στην Κολοκυθού ; Στα Πατήσια, στο Μουσείο, στην Καισαριανή, στην Κυφέλη όπου όέν ύπηρχε όδός Φωκίωνος Νέγρη μά ήτανε ένα βαθύ χαντάκι, ένα ρέμμα με λίγο νερό και πολλά βατράχια, στην πλατεία του θησαύρου, στον λόφο του 'Αστεροσκοπείου και στην Καλλιθέα άκόμη.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Σ' αυτά τά μέρη πήγαινε κυρίως ό φτωχός λαός, οι λαϊκές τάξεις, οι πλούσιοι της 'Αθήνας, ποθ πήγαινανε για Κούλουμα ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ανάλογα με τίς σχέσεις που είχανε και με τίς προτιμήσεις του. Πολλές οικογένειες πήγαινανε στο περιβόλι του Καντόρου, κέρα από την Κολοκυθού, άλλοι πήγαινανε στο Λεβίδη... *

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Στο Λεβίδη ; Τί ήτανε αυτό ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Επίτι με μεγάλο περιβόλι, κατοικία άλλοτε της παληής Αθηναϊκής οικογενείας Λεβίδη, στην διασταύρωσι Πατησίων και 'Αγίου Πελετίου.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Μά έκεί λέγεται άκόμη αυτό τό μέρος ; Εκάσις Λεβίδη.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ *Έχει μείνει τό έκόνυμο της οικογενείας Λεβίδη σαν τοπωνύμιο. *Όμως έκεί, γύρω στα 1850, έδω κι' έκατόν εικοσι χρόνια, τό σπίτι του Λεβίδη είχε γίνει κέντρο διασκεδάσεως και στο μεγάλο του περιβόλι, ύπηρχαν και σταθμοι για τά άλογα των επισκεπτών.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τό καταλαβαίνω αυτό. Δέν ύπηρχαν τότε πολλά άμάζια και οι άθηναίοι, άνδρες και γυναίκες πήγαινανε έφιπποι, άκομη και όσοι όέν είχανε δικά τους άλογα, τά νοικιάζανε από την 'Ιππευτική Σχολή της όδοϋ Σίνα, όπως σήμερα νοικιάζουνε αυτοκίνητα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κι' όπως σε λίγα χρόνια θα νοικιάζουνε αεροπλάνα και έλικόπτερο

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Μὲ τὸν ὄρομο πού 'χει πάρει ὁ κόσμος τίποτε δὲν ἀποκλείεται

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι γιὰ πολλές ἀθηναῖ ἐς δεκαετίες, ὁ γυμνασι-
οῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἰς ἐχρησιμοποιοῦτο γιὰ τὰ Κούλουμα
τῆς Καθαρῆς Δευτέρας. Καί τὸ πρωτὴ τῆς ἐπομένης, τὴν Τρίτη,
ὁ δήμαρχος ἐστελενε τοὺς σκουικιδιάρηδες τῆς πρωτεύουσας νὰ
καθαρίσουν ~~ἐκείνη~~ τὸ πεδίο τῆς μάχης

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Πεδίο τῆς μάχης, τί ἐννοεῖς ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἐκέφου ὅτι ὅλος αὐτός ὁ τόπος, ἦταν γεμάτος σκουικίδια, μου-
νάκια σπασμένα, ~~λαδόμενα ἐκπληκτικὰ~~ λαδόχαρτα τσαλακωμέ-
να, πακέττα καπνοῦ ὕδεια, σαρδελλοκούτια ἀνοιγμένα, κλιματόφυλ-
λα πού μυρίζανε ταραμπῆ, ἀποτοίγαρα πατημένα, κουκούτσια ἀπὸ
ἐλιές, κουτιά ἀπὸ λουκούμια... ὅ τι μπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεῖς
ἀπὸ ἕνα φαγοπότι στρογγυλοκαθισμένο στὸ γρασιδί. Καμμιά φορὰ
βρισκότανε καί κανένα πατημένο γοβάκι, καμμιά πατσέτα ξεχασμέ-
νη, κανένα μπαστοῦνι λησμονημένο, καμμιά σπασμένη τιράντα
καί ἄλλα τέτοια κειμήλια τῆς Καθαρῆς Δευτέρας...

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Φαντάζομαι καί κρομμυδότσουφλα, πλεξοῦδες ἀπὸ σκόρδα, φύλλα
ἀπὸ ρεπανάκια, κανένα τσεμπέρι ἀπὸ γυναικεῖο κεφάλι, στραβωμένα
πηροῦνια...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί κολοκοτρώνηδες... Κολοκοτρώνηδες ἀρκετοί.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τί ἦταν οἱ κολοκοτρώνηδες ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σουγιάδες τῆς παλιᾶς ἐποχῆς.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Καί γιατί τοὺς λέγανε ἔτσι ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Εἰλικρινῶς δὲν ξέρω οὔτε ἐγώ. Ἦτανε κάτι ὀποτυπώεις ἀπλοῦ-
στατοι σουγιάδες, μὲ εὐλίγη λαβὴ πού εἶχε μιὰ ἐγκοπή κι' ἔμπαινε
μέσα ἢ λεκίδα. Νομίζω πὸς τὸ εἶδος τους εἶχανε χαραγμένη, σὰν
ἐμπορικὸ σῆμα, τὴν κατατομὴ τοῦ Κολοκοτρώνη μὲ τὴν περικεφαλαία
καί ὁ κόσμος τοὺς εἶχε βγάλει αὐτοὺς τοὺς σουγιάδες Κολοκοτρών-
ηδες...

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τό γεγονός εἶναι ὅτι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ καθαρή Δευτέρα, πού θά ἔπρεπε νά κερνᾷ μέ νηστεία, προσευχή καί κατάνυξι, κερνοῦσε μέ νηστεία μέν, ἀλλά ταυτόχρονα μέ μεθῆσι καί ξεφάντωμα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἡ μουσική οὐκ ἔλειπε. Ρομβίες καί λατέρνες, κλανόδιοι μουσικοί μέ ἐγχώρια ὄργανα, νταούλια καί κίβιζες, πάντα ἔπαιρναν μέρος στό γλέντι τῆς καθαρῆς Δευτέρας καί ἔτσι ἔναβε τό τραγοῦδι καί ὁ χορός. Κι' ἔνα ἀπό τά κυριώτερα τραγοῦδια πού ἀκουγόντουσαν ἦταν φυσικά τό περίφημο : Στό Ζάππειο σέ πρωτόειδα κι' ὕστερα στήν πλατεῖα...

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Καί στήν δενδροστοιχία, σοῦ εἶπα σ' ἀγαπῶ... Καλά πού τό θυμήθη-ες γιά νά μᾶς τό ζωντανέψη ἡ κλειώ.

ΚΑΒΙΩ ΔΕΝΔΡΑΟΥ (Μέ συνοδεία πιάνου) Στό Ζάππειο σέ πρωτόειδα
κι' ὕστερα στήν πλατεῖα
καί στήν δενδροστοιχία
σοῦ εἶπα : Σ' ἀγαπῶ....

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νομίζω ὅτι χρειάζεται μιᾶ διευκρίνησις γιά τοῦς νεωτέρους μας ἀκροατάς, τοπογραφική διευκρίνησις γιά τό τραγοῦδι αὐτό.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τέ εἶδους διευκρίνησις : Τό Ζάππειο εἶναι γνωστό καί στοῦς παλαιούς καί στοῦς νεωτέρους. Ὅσο γιά τήν πλατεῖα, ἀσφαλῶς οἱ στίχοι τοῦ τραγοῦδιου αὐτοῦ, ἐννοοῦν τήν πλατεῖα Συντάγματος πού ἦτανε καί αὐτή προσφιλῆς περίπατος τῶν Ἀθηναίων. Θεωρῶ ἔτσι ὅτι μένει παρά ἡ δενδροστοιχία πού, ὅπως φαντάζομαι, θά ἦτανε ἡ λεωφόρος Ἀμαλίας, μεταξύ Ζαππείου καί πλατείας Συντάγματος.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅχι ὅπως φαντάζεσαι, ἀλλά ὅπως ἦτανε. Σ' ὄλο τό μήκος αὐτοῦ τοῦ ὁδμοῦ, ἀπό τά Ἀνάκτορα ἕως τό Ζάππειο, εἶχανε φυτέψει σιά 1800 κίπεριές κι' ἔτσι εἶχε ἀποκληθεῖ ὁ δενδροφυτευμένος αὐτός ὁδμός : Δ ε ν δ ρ ο σ τ ο ι χ ί α. Καί μάλιστα, πρέπε νά τονίζουμε ὅτι σ' αὐτόν τόν ἀθηναϊκό περίπατο, γινόντουσαν οἱ περισσότερες ἐρωτικές γνωριμίες καί τά συνοικέσια τῆς Ἀθήνας.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

"Ετσι λοιπόν ή καθαρή δευτέρα ήτανε μιά πάνδημη έορτή των 'Αθηναίων, όπως είναι και σήμερα άλλως τε, αφού όπως ξέρομε τήν πρώτη αυτή μέρα της Σαρακοστής, γίνεται γενική έξοδος των 'Αθηναίων στις έξοχές.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Βέβαια, σήμερα καθ' ύπάρχουν αυτοκίνητα, οι τόποι του καθαρο-δευτεριάζτικου πανηγυρισμού, δεν είναι τόσο κοντινοί όσο άλλοτε. Σήμερα ο κόσμος τρέχει άρκετά χιλιόμετρα μακριά από τήν 'Αθήνα με κάθε άνεση και κάθε του εύκολία. "Οπου κι'άν πάη βρίσκει έστιατόρια, ταβερνάκια, έξοχικά κέντρα. Τότε όμως ;
"Όταν ξεκινούσανε μερικοί πιο ρομαντικοί άθηναίοι να πάνε λίγο μακρύτερα, έως τό Παδίον του "Αρεως να κοίμε, καθ' τό λέγανε τότε πολύγωνο και σήμερα τό λέμε "Αλσος, δεν βρίσκανε ούτε νερό να πιουνε.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

"Αλήθεια τί γινόντανε από νερό ; Κουβαλούσανε μαζί τους στάμνες βέβαια.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

"Όπως δήποτε. Μαζί με τά καλάθια τους καθ' περιείχανε τά νηστήσιμά τους τρόφιμα, τά τουρσιά, τόν ταραμά, τίς λαγάνες τους βολβούς και τόν χαλβά, κουβαλούσανε και μιά στάμνα με νερό.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

Και τους άρκουσε μιά στάμνα, για μιά όλοκληρη φαμίλια, ιδίως όταν έτρωγε τόσα άλμυρά πράγματα, τουρσιά, έλιές, ταραμά ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

"Ασφαλώς όχι για' αυτόν τόν λόγο, ή ανάγκη είχε δημιουργήσει τήν έπιχείρησι του νερουλά, ο οποίος φόρτωνε σε μιά σούστα ή σ' ένα κάρρο ένα βαρέλι με νερό και έξεστράτευε κι' αυτός όπου θά νόμιζε πως θά υπήρχη μεγαλύτερη συγκέντρωσις κόσμου.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

Και προσκοπούλυσε τό νεράκι του στους διψασμένους πανηγυριστάς.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Φυσικά, αν ήτανε λιανάδα, πολλοί άπ' αυτούς τους νερουλάδες, σκεπάζανε τά βαρέλια τους με κλαδιά, για να μην εσταίνεται τό εμπόρευμά τους καθ' τό διαλαλούσανε με άυτοσχέδια δίσιχα :
'Εδώ νεράκι άπ' τό χαλάντρι - καθ' πίνουνε γυναίκες κι' άντρες.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Μου έχουν πει και άλλο ένα τέτοιο δίστιχο. 'Εδώ νερό του
Μαρουσιού - για την μαντάμ και τον Μουσιού !...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Και μωρέ Γιάγκο, που τό ξέρεις αυτό !

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Κάποιος μου τό ειπε κάποτε και μου έμεινε. "Έτσι λοιπόν περ-
νούσε ή πρώτη μέρα της Σαρακοστής, μέ γέλιο, φαγοπότι μυστή-
σιμο βέβαια, χορό και τραγούδι...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καλά που τό ειπες : 'Η π ρ ώ τ η μέρα, ή Καθαρή Δευτέρα,
γιατί από την έπομένη, από τό πρωί της Τρίτης, έρχιζε ή πε-
ρισυλλογή και ή έντατι κή δουλειά. Οί 'Αθηναίοι έπρεπε νά
συνέλθουν από της 'Απόκριες και νά πάνουν οικονομίες για
την Λαμπρή. Κι 'Έγραφε μάλιστα ο Σουρής... διάβασε έσύ Γιάγκο
τί έγραφε ο Σουρής :

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ (Αλεβόζει) Τώρα που ή νηστεία μπήκε, θά συνέλθωμε λιγάκι
και φαγάκι μας θά είναι, οί έλιές και τό φωμάκι
αύστηρά οικονομία, τό πολύ ένα σκουμπρί
νά μαζέψωμε παράδες, για νά φάμε την Λαμπρή.
"Όχι έξοδα σέ γλέντια, παταργείται κι 'ή ταβέρνα
και ές μας διασκεδάζουν ή ρουβίτσα κι 'ή κατέρνα !...

Και τά ραντεβού άκόμη, άραιά και που και που
ές νηστεύη τά φιλιά της κάθε πονηρή άλεπου
νά 'χη παρακαταθήκη - κι 'ές τό ξέρουν οί γαμπροί -
νά μπορῆ κι τά ξοδέψη όταν θά 'ρθη κι ά ή Λαμπρή...
Νιά Σαρακοστή περνάμε, κάντε λίγη οικονομία
για νά έχετε τό Πάσχα πιο μεγάλη έπιθυμία.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Έτσι λοιπόν, άγαπητέ μου Γιάγκο, ύστερα από τά γλέντια της
'Αποκριής και τό ξεφάντωμα της Καθαρης Δευτέρας, ή γαλήνη
θαναγύριζε στην καληάν 'Αθήνα και μόνο τά βράδια, οί καντα-
δύροι διακόπτανε την νυκτερινή ήσυχία μέ κάποια καντάδα...

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΑΟΥ (μέ συνοδεία κιάνου) Φεύτικα ήτανε τά λόγια
φεύτικα και τά φιλιά...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξέρεις λοιπόν Γιάννη μου, ότι αυτή ή καντάδα συνειζότανε κυρίως τήν Σαρακοστή.
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Γιατί τήν Σαρακοστή ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Επρόσεξες τούς στίχους του τραγουδιου ; Ψεύτικα ήτανε τά λόγια, ψεύτικα καί τά φιλιά... Ψεύτικα λόγια καί ψεύτικα φιλιά θά είχαν δοθεῖ μέ ἀφθονία τήν 'Αποκρηά...
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Πολύ σωστή ἔκφοις καί ὕστερα, τήν Σαρακοστή ἔρχιζε ή μετανοια καί ή περιουλλογή δικας εἴπες. Καί ὁ ἐρωτευμένος ἀθηναῖος, βλέποντας ότι γάνει ἐκεῖνο καὶ ἐκέρδιζε τήν περίοδο του γλεντιου, τραγουδοῦσε θλιμένος αὐτά τά λόγια...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξέρεις κάτι χαρακτηριστικό γιά τήν παλιάν 'Αθήνα ; Οἱ 'Αθηναῖοι, τήν κρατοῦσαν ἐδλαβικά τήν Μεγάλη Σαρακοστή καί ἕνα σημάδι τῆς νηστείας τους, εἶναι ότι πολλά χασάπικα, ἰδίως συνοικιακά κλείνανε τήν Σαρακοστή γιά ν'ἀνοίξουνε τήν λαμπρή.
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Φαντάζομαι ότι οἱ 'Αθηναῖοι θ'ἀποφεύγανε τό κρέας τήν Σαρακοστή, μᾶλλον γιά λόγους οἰκονομίας.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πῆν τό φαντάζεσαι ἀκρίως γιατί εἶναι πραγματικότης. Τό ρίχνανε τάχα στήν θρησκευτική ἀφορμή, μά ή πραγματική ήτανε ή ἀνάγκη τῆς οἰκονομίας. Στά μπακάλικα - καί στά κεντρικά ἀκόμη - ὁ λαβῆς κουλιδοῦσαν στήν εἴσοδο του καταστήματος, στόν δρόμο σχεδόν καί τόν τυλίγανε σέ κληματοφυλά καί ὕστερα σ' ἕνα κομμάτι ἐφημερίδας. Οἱ βολβοί ήτανε τό κυριώτερο φαγητό τῆς οἰκογενείας, μαζί μέ μιά ντοματόσουπα χωρίς λάδι, μέ λίγο ρυζι μέσα. 'Ακόμη καί τούς βολβούς, ~~εὐφραδίζαν~~ ὅν τούς ἀγοράζανε ἔτοιμους ἀπό τόν μπακάλη, μέ τούς ἐτοιμίζανε στά σπίτια. Οἱ γυναῖκες καὶ κουλούσανε ραδίκια στούς δρόμους πουλούσανε καί βολβούς ὁμούς.
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Καί θά δίνανε καί τήν συνταγή πῶς τούς βράζουνε καί τούς ξεπικραίνουνε. Τούς βάζανε καί στήν ἄλμη ;

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Όχι στην έλμη. Οί παλαιοί άθηναίοι, ιδίως στίς φτωχογει-
τονιές, θέλανε τούς βολβούς βρασμένους μέ σκορδαλιά καί καμ-
μιά θροσμμα έλιό μαζέ.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Καί όλα αυτά για οίκονομία. Οί παλαιοί άθηναίοι μέ τά μικρά
μεροκέματα, βρίσκανε άφορμή τήν Σαρακοστή, νά έξαντλήσουν
κάθε δυνατή οίκονομία στό οίκογενειακό φαγητό. Θαντάζομαι
ότι ή φάβα θά ήτανε έπίσης ένα φτηνό φαγητό για τήν Σαρακο-
στή.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Η φάβα καί τά μαθρομάτικα φασόλια πού κι' αυτά ήτανε φτηνά
'Επίσης ένα σαρακοστιανό φαγητό ήτανε τά νηστήσιμα μακαρόνια.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Νηστήσιμα μακαρόνια ; Χωρίς βούτυρο καί τυρί ; Πώς γινότανε
αυτό ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ήτανε τά λεγόμενα σ κ ο ρ δ ο μ α κ ά ρ ο ν α. 'Αθηναϊκό
φαγητό τής Σαρακοστής.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Σκορδομακάρωνα ; Δηλαδή, μακαρόνια μέ σκόρδο ; Τί ούσα μπο-
ροσσε νά 'χη ένα τέτοιο φαγητό ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ήμ' έρωτῆς γιατί δέν ξέρω. Δέν έχω φάει ποτέ μου σκορδομακά-
ρονα. Συμῆμαι μόνο πολλούς πού λέγανε : Χτές μου 'κανε ή γυ-
ναίκα μου σκορδομακάρωνα καί τῆ εὐχαριστήθηκα... Μπορῶ νά
σοῦ πῶ μάλιστα, ότι τά σκορδομακάρωνα ήτανε φαγητό πολυτελείας
για τήν σαρακοστιανές Κυριακές, όπως καί ὁ μπακαλιάρος τηγε-
νιτός μέ σκορδαλιά ...
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ "Άλλη άθηναϊκή απόλαυσις, κυρίως στίς παλαιές ταβέρνες όπου
έξοστραμιζόντουσαν τά τηγανιτά συνωτάκια από τόν μπακαλιάρο.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Πιστεύω ότι στά πλούσια σίτια δέν θά τρώγανε σκορδομακάρωνα
καί βολβούς βραστούς. Τά μεγάλα μπακάλια θά ήτανε πάντα έφω-
διασμένα μέ κουτιά άστακοῦ καί άλλες τέτοιες νηστήσιμες
κονσέρβες.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ασφαλῶς. Τό μαυρο χαβιάρι ήτανε πολύ πιό διαδεδομένο στην
άθίνα τότε από σήμερα. Τό μαυρο χαβιάρι καί τό μπρίκι.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κι' από φάρια παστά, τί τρώγανε οι άθηναίοι τήν Σαρακοστή ;
 ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σαρδέλλες του βαρελ του και ρέγγες Νορβηγίας που τις έφερε
 ένας μεγάλος μπακάλης του Πειραιώς, ο Ζαγορατος ο Στέφανος
 και είχε σχηματίσει μεγάλη περιουσία από τις ρέγγες. θυμάμαι
 μάλιστα ότι στα 1920 περίπου, ένας άθηναίος θεατρικός συγγρα-
 φεύς, ο Γεώργιος Τσοκόπουλος είχε δώσει μια μονόπρακτη κωμωδία
 στο δημοτικό θέατρο της Αθήνας με τίτλο : 'Ο Βασιληάς της
 ρέγγας που είχε μεγάλη έπιτυχία.

~~ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ~~

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

"Ήτανε ή εποχή που είχε έρθει στην Αθήνα ένα συμυρνιώτικο
 τραγούδι, ή φασουλιώτισσα και τό τραγουδοσε όλος ο κόσμος.
 Τήν θυμάσαι τήν φασουλιώτισσα ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν θυμάμαι άμυδρώς και θα ήθελα πολύ νά τήν ξανακούσω.

ΚΤΕΚΩ ΔΕΝΑΡΑΟΥ (με συνοδεία πιάνου) Μια φασουλιώτισσα...

Κ.τ.λ. Ε.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ο τίτλος του τραγουδιού : φασουλιώτισσα, μάς φαίνεται κωμ-
 κός, μά δεν πρέπει νά τόν όποτιμάς. φασουλιώτισσα στην Σμύρνη
 ήτανε ή κάτοικος του Βασουλα, που έθεωρείτο σαν ή πιο ^{χαλαρή}
^{μισση} συνοικία της καλαις Σμύρνης, σαν νά λέμε τό ^{Μισση}
^{Μισση} της Αθήνας

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στην όγειά λοιπόν της φασουλιώτισσας ή μάλλον της πάλαι φα-
 σουλιώτισσας. "Όμως πριν από λίγο που μιλούσαμε για τά παστά
 φάρια της Σαρακοστής, παρέλειψα νά σου πώ ότι γύρω στα 1930,
 είχαμε μια καινοτομία στην Αθήνα, μια καινοτομία που έσο
 άσφαλώς θα τήν ξέρεις άφοσ έχεις ζήσει στην Γερμανία.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί καινοτομία ; Καινοτομία σαρακοστιανή ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Χαί. "Ένα μεγάλο μπακάλικό της Αθήνας, ο θανόπουλος στα
 Καντετα, έφερε ρόλ - μόψ...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Ρόλ - μόψ ; Νά είναι γευστικώτατο αυτό τό παστό φάρι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Στήν άρχή οι άθηναίοι τά πήρανε με δισταγμό... "Ύστερα άμα
 είδανε τήν γεύση τους πέρανε στα ρόλ μόψ σαν τά λυκόρνια.

